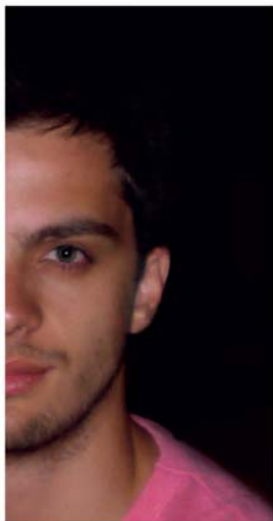

Βασίλης Κώστα
Το όμοιο
Μανιφέστο
Δημιουργώντας
τον κόσμο που
θέλουμε, μέσα
στον κόσμο που
θέλουμε να ξε
περάσουμε

Βορ
δύτ
εκδό

Ο Βασίλης Κωστάκης (PhD, MSc, MA), οικονομολόγος, είναι επιστημονικός συνεργάτης πανεπιστημιακών και ερευνητικών ιδρυμάτων.

Τα ενδιαφέροντα του εστιάζονται στη μελέτη της παραγωγής πληροφορίας αλλά και της τριασδιάστατης εκτύπωσης, εξετάζοντας τις δυνατότητες των συνεργατικών μοντέλων παραγωγής.

Δημοσιεύει σε διεθνή επιστημονικά περιοδικά, δίνει διαλέξεις και συμμετέχει σε ακτιβιστικές δράσεις σχετικές με την ομότιμη προοπτική.

Περισσότερα: kostakis.org

Βασίλης Κωστάκης

το ομότιμο μανιφέστο

Δημιουργώντας τον κόσμο που θέλουμε,
μέσα στον κόσμο που θέλουμε να ξεπεράσουμε.

Βασίλης Κωστάκης
Το ομότιμο μανιφέστο
ISBN: 978-960-9786-027

α' έκδοση / Οκτώβριος 2012
Επιμέλεια - διορθώσεις: Γιάννης Πλιώτας

ΒΟΡΕΙΟΔΥΤΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ
Κάνιγγος 16, 45444, Ιωάννινα
2651302783 / 6947328011 / voreiodytikes@gmail.com
<http://voreiodytikes.blogspot.com>

Άδεια Creative Commons 3.0
Αναφορά προέλευσης - Μη εμπορική χρήση
Παρόμοια διανομή

Με τη σύμφωνη γνώμη εκδότη και συγγραφέα, επιτρέπεται στον αναγνώστη η αναπαραγωγή του έργου (ολική, μερική ή περιληπτική, με οποιονδήποτε τρόπο, μηχανικό, ηλεκτρονικό, φωτοτυπικό, ηχογράφησης ή άλλο), η διανομή, η παρουσίαση στο κοινό και η τροποποίηση, απόδοση κατά παράφραση ή η διασκευή του, υπό τις ακόλουθες προϋποθέσεις: αναφορά της πηγής προέλευσης, μη εμπορική χρήση και αν τροποποιήσετε ή δημιουργήσετε περαιτέρω βασισμένοι στο έργο, θα μπορείτε να διανείμετε το έργο που θα προκύψει με την ίδια ή παρόμοια άδεια.

Αναλυτικές πληροφορίες για τη συγκεκριμένη άδεια CC, διαβάστε στο:
<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/3.0/deed.el>

Σε αυτούς που θα κάνουν αυτό το μικρό βιβλίο ξεπερασμένο.
Στο φλεγόμενο πλήθος που δημιουργεί.

Main page

Contents

Featured content

Current events

Random article

Donate to Wikipedia

Interaction

Help

About Wikipedia

Community portal

Recent changes

Contact Wikipedia

Toolbox

Print/export

Languages

Acèh

Afrikaans

Akan

Alemannisch

አማርኛ

Ænglisc

العربية

Aragonés

অসমীয়া

Armãneashce

Arpetan

অসমীয়া

Asturianu

Avañe'ẽ

From Wikipedia, the free encyclopedia

For other uses, see Wikipedia (disambiguation).

For Wikipedia's non-encyclopedic visitor information, see Wikipedia:Welcome.

Wikipedia (ⁱ/ˈwɪkɪˈpiːdiə/ or ⁱ/ˈwɪkiˈpiːdiə/ or ⁱ/ˈwɪkiˈpiːdiə/) is a non-profit Wikimedia Foundation. Its 23 million articles are available in over 300 languages around the world. Almost all of its articles can be edited by anyone with an Internet connection. As of September 2012, there are editions of Wikipedia in over 300 languages. Wikipedia is the most popular Internet site, ^{[7][8][9][10]} ranking sixth globally among all websites. It has received an estimated 2.7 billion monthly pageviews as of September 2012.

Wikipedia was launched in January 2001 by Jimmy Wales and Larry Sanger as *Wiki* (a type of collaborative website, from the Hawaiian word *wiki*) in the style of encyclopedia building and the presence of a community magazine recognized Wikipedia's participation in the development of the Internet. In addition to YouTube, MySpace, and Facebook, Wikipedia is being rapidly updated.^{[17][18][19]}

The open nature of Wikipedia has led to various criticisms of the quality of information. Some articles contain unverified or biased information. When they compared came close to the level of accuracy of a professional study's methodology and conclusions were flawed.

Contents [hide]

1 Nature

1.1 Editing

1.2 Organization of article pages

1.3 Vandalism

1.4 Rules and laws governing content and editing behavior

1.5 Privacy

1.6 Community

1.7 Language editions

2 History

tion).

roduction, see Wikipedia.

WIK-i-PEE-dee-ə) is a free, c
articles, over 4 million in t
be edited by anyone with
a in 285 languages. It has
all websites on Alexa an
views from the United Stat
nmy Wales and Larry Sai
Hawaiian word *wiki*, mean
e of a large body of unaca
in the rapid growth of onli
[16] Wikipedia has also b

concerns, such as the q
inconsistent information,
racy of *Encyclopædia Bri*
[25]

ditor

περιεχόμενα

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ: 5 ΘΕΣΕΙΣ

01. Πληροφορία
02. Ομότιμος πολίτης
03. Το κοινωνικό διαδίκτυο
04. Οι ιδιόκτητες πλατφόρμες
05. Οι ομότιμες πλατφόρμες

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ: Η ΥΠΟΣΧΕΣΗ ΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝ

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ: ΟΥΤΟΠΙΑ

ΣΗΜΕΙΩΜΑ

ομότιμος -η -ο [λόγ. < αρχ. όμότιμος `με ίση τιμή, ισόβαθμος']

ΠΡΟΛΟΓΟΣ: Αυτό το βιβλίο αφορά τη δημιουργία.

Τα εκατοντάδες εγχειρήματα Ελεύθερου Λογισμικού / Λογισμικού Ανοικτού Κώδικα (ΕΛ/ΛΑΚ), η ελεύθερη εγκυκλοπαίδεια Wikipedia, οι πλατφόρμες διάθεσης έργων πολιτισμού όπως το Internet Archive ή το Librivox, τα νομικά εργαλεία κατοχύρωσης και διάθεσης πνευματικών δημιουργημάτων όπως οι άδειες Κοινών Δημιουργημάτων (Creative Commons) ή οι άδειες Γενικής Δημόσιας Χρήσης (General Public Licenses), οι διαδικτυακές κοινότητες ανοικτού σχεδιασμού παράλληλα με την πρόοδο στις τεχνολογίες τρισδιάστατης εκτύπωσης, οι κολλεκτίβες των “hackerspace” και οι κοινότητες “κάντο-μόνος-σου”, οι πλατφόρμες διάθεσης μεταφρασμένων, σε δεκάδες γλώσσες, υπότιτλων ταινιών, οι χιλιάδες ιστότοποι ενημέρωσης (τα ειδησεογραφικά ιστολόγια, η πλατφόρμα ενημέρωσης OhMyNews και πολλά άλλα), τα παγκόσμια κινήματα για ελεύθερη πρόσβαση στη γνώση και για ανοιχτά δημόσια δεδομένα, λαμβάνουν χώρα την ίδια στιγμή σε παγκόσμια και τοπική κλίμακα. Τι κοινό έχουν όλα τα παραπάνω; Αποτελούν συμπτώσεις, τυχαία, μη συσχετιζόμενα γεγονότα ή είναι εκφράσεις και εκφάνσεις ενός νέου πολιτισμού με όλες του τις αντιφατικότητες και τις ευκαιρίες για αναγέννηση; Σημάδια ενός αναδυόμενου κόσμου που δημιουργεί και δημιουργείται, μέσα στις παρυφές του παλιού, από νέες ετερόκλητες υποκειμενικότητες –το πλήθος– και σαν τη λάβα αργά στην αρχή και μαινόμενη στη συνέχεια, μέσα από τις ρωγμές, προσπαθεί να δημιουργήσει νέα γη;

Βρισκόμενοι ακόμη στα σπάργανα μιας νέας οικονομικής, κοινωνικής και πολιτικής αλλαγής, και με την τρισδιάστατη εκτύπωση καθοδόν –έτοιμη να αποτελέσει τον καταλύτη αυτής της μεταμόρφωσης–, υπάρχει η ανάγκη, ιδιαίτερα στην ελληνική βιβλιογραφία, από έναν τίτλο σχετικό με την ομότιμη (peer-to-peer) επανάσταση. Ή μάλλον υπάρχει η ανάγκη, ιδιαίτερα στην ελληνική κοινωνία σήμερα, από έναν τίτλο σχετικά με την ελπίδα. Το βιβλίο αυτό, γραμμένο απλά και πολλές φορές εσκεμμένα αφοριστικά από έναν πολιτικό οικονομολόγο που έχει πετάξει τον επιστημονικό μανδύα και έχει φορέσει τα ξεφτισμένα παπούτσια του ακτιβιστή, έρχεται να αρθρώσει το επίχειρμα ότι η αλλαγή συμβαίνει τώρα.

Τι έρχεται; Ένας καινούργιος κόσμος γεμάτος από ήρωες και αντιήρωες, θύματα και θύτες, νέες πριγκίπισσες και βασιλιάδες, μεσοίες και μάρτυρες, ευκαιρίες και κινδύνους, μα αναζωογονημένες ελπίδες για ένα βήμα κοντύτερα στην Ουτοπία κι ας προχωρήσει αυτή δύο βήματα μακρύτερα. *Αυτό, άλλωστε, δεν είναι και η πρόοδος των πολιτισμών;*

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ
5 ΘΕΣΕΙΣ

01. ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑ

Αντικείμενό μας η πληροφορία, δηλαδή η μη υλική παραγωγή, ή αλλιώς, η παραγωγή της πληροφορίας: παραγωγή γνώσης, δεδομένων, σχεδίων και πολιτισμού.

<Πρώτα η πληροφορία/>

Παρατηρείται παγκοσμίως μια αλλαγή στις δομές της οικονομίας με την πληροφορία στο προσκήνιο. Η πληροφορία παίζει πρωταγωνιστικό ρόλο στην παραγωγή λογισμικού, φαρμάκων, αυτοκινήτων, ρούχων, βιοτεχνολογικών εργαλείων, νανοτεχνολογικών υλικών, πολιτισμού κ.α. Όλες αυτές οι οικονομίες που αναπτύσσονται γύρω από την παραγωγή της πληροφορίας αποτελούν, πλέον, τη ραχοκοκκαλιά της παγκόσμιας ανάπτυξης.

<Η σημασία στην πληροφορία/>

Το κόστος παραγωγής μιας επιπλέον μονάδας (ενός φαρμάκου ή ενός βιβλίου) είναι μικρό –κάποιες φορές αμελητέο. Ο σχεδιασμός, ο προγραμματισμός, οι λέξεις, ο κώδικας των αγαθών καθορίζει αποφασιστικά το τελικό κόστος και συνεπώς την αγοραστική τους αξία. Για παράδειγμα, ακόμη και στην παραγωγή αυτοκινήτου, η πληροφορία, δηλαδή ο σχεδιασμός του, έχει πλέον σήμερα μεγαλύτερη προστιθέμενη αξία από ό,τι η ίδια η υλική παραγωγή του.

<Η πληροφορία πάνω από όλα/>

Τη στιγμή που οι πιο προηγμένες οικονομικά χώρες υιοθετούν μοντέλα ανάπτυξης βασισμένα στην παραγωγή πληροφορίας, το κόστος απόκτησης και χρήσης των τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνίας (π.χ. ο

προσωπικός υπολογιστής και το διαδίκτυο) όλο και μειώνεται, κάνοντάς τις προσβάσιμες σε όλο και περισσότερους ανθρώπους. Έτσι ο καθένας έχει τα μέσα για να δημιουργήσει πληροφορία.

<Η διαθεσιμότητα των μέσων παραγωγής σε όλους/>

Αυτές οι αλλαγές διαμορφώνουν ένα νέο πλαίσιο επικοινωνίας, αλληλεπίδρασης και δικτύωσης μέσα από το οποίο αναδύεται ένα νέο μοντέλο παραγωγής, ριζικά διαφορετικό από το κυρίαρχο βιομηχανικό.

<Η ομότιμη παραγωγή μετά από όλα/>

Ο νέος αυτός τρόπος παραγωγής διαμορφώνει και ταυτόχρονα διαμορφώνεται από αξίες όπως η συνεργασία, η συμμετοχικότητα, η αλληλεγγύη, ο διαμοιρασμός, η κοινοκτημοσύνη, η κοινωνική καινοτομία. Το πράττειν επανέρχεται στις ρίζες του, καθώς είναι εγγενώς συλλογικό, ορχηστρικό, κοινωνικό.

<Οι ομότιμες σχέσεις ανάμεσα σε όλα/>

02. ΟΜΟΤΙΜΟΣ ΠΟΛΙΤΗΣ

Η πορεία της πληροφορίας είναι κυκλική, δηλαδή μπορεί να είναι παράλληλα πόρος αλλά και αποτέλεσμα μιας δημιουργικής διαδικασίας: για να γράψει κάποιος ένα επιστημονικό άρθρο χρειάζονται και άλλα επιστημονικά άρθρα, για να σχεδιάσει κάποιος ένα αυτοκίνητο βασίζεται στο σχεδιασμό παλιότερων αυτοκινήτων. Γίνεται επομένως πολύ δύσκολο να μιλήσει κανείς ξεχωριστά για την παραγωγή, τη διανομή και την κατανάλωση της πληροφορίας. Όλες οι παραπάνω διαδικασίες είναι απολύτως δι-

ασυνδεόμενες.

<Καλώς ορίσατε τον ομότιμο πολίτη/>

Η παραδοσιακή αντίληψη της παραγωγής όπου από τη μία υπάρχουν οι παραγωγοί του προϊόντος, από την άλλη οι χρήστες/καταναλωτές και ενδιάμεσα οι διανομείς/μεσάζοντες, είναι ανίκανη να περιγράψει αυτό που συμβαίνει σήμερα. Ο ομότιμος πολίτης κατάφερε να ανατρέψει, να χακάρει τις κυρίαρχες θεωρίες πολιτικής οικονομίας. Ο ομότιμος πολίτης δεν περιμένει τις εταιρίες ή τα κράτη να αποφασίσουν για εκείνον τι θα ακούσει, τι θα διαβάσει, τι θα παρακολουθήσει. Παράγει, διανέμει και καταναλώνει ταυτόχρονα, υποκινούμενος από το πάθος και την ανάγκη για δημιουργία, επικοινωνία, μάθηση, αυτοπραγμάτωση, αυτοολοκλήρωση, δηλαδή από ανώτερα θετικά κίνητρα. Όχι αποκλειστικά από την ακόρεστη δίψα για χρήμα. Στον κόσμο της πληροφορίας μπορεί να είναι την ίδια στιγμή παθιασμένος και ενθουσιώδης παραγωγός/δημιουργός, καταναλωτής/χρήστης, διανομέας/μεσάζοντας.

<Καλώς βρήκατε τον ομότιμο πολίτη/>

Ω, ναι! Υπάρχει –πάντοτε υπήρχε–, απλώς τώρα με την ευρεία διαθεσιμότητα των μέσων παραγωγής γίνεται τόσο εμφανές στην παραγωγή πληροφορίας και κάτι άλλο πέρα από το αιμοβόρο κυνήγι για τη μεγιστοποίηση του χρηματικού κέρδους. Ένας ομότιμος κόσμος με ομότιμα μέλη αναδύεται μέσα από το κοινωνικό διαδίκτυο. Μια επανάσταση που δεν απαιτεί, που δεν απαιτεί, που δεν φωνάζει, αλλά δημιουργεί τον κόσμο που θέλει, μέσα στον κόσμο που θέλει να ξεπεράσει.

<Το κοινωνικό διαδίκτυο είναι φωτιά που ζεσταίνει μα και που καίει μαζί/>

03. ΤΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

Ο κοινωνικός ιστός ή ο ιστός 2.0 (web 2.0) είναι όροι που αναφέρονται στις σχετικά νέες τεχνολογίες που εισήχθησαν στον κόσμο του διαδικτύου τα τελευταία χρόνια και κατέστησαν δυνατή τη μαζική αλληλεπίδραση των χρηστών. Η αρχιτεκτονική του διαδικτύου άλλαξε ριζικά –και συνεχώς αλλάζει– κάνοντας ευκολότερη την πλοήγηση, αλλά και δίνοντας την ευκαιρία στο μέσο χρήστη να εκφραστεί συνεισφέροντας πληροφορία (π.χ. κείμενα, φωτογραφίες, κώδικα, μουσική, βίντεο) στη δημόσια σφαίρα.

<Το κοινωνικό διαδίκτυο ως μέσο έκφρασης/>

Το κοινωνικό διαδίκτυο έδωσε ώθηση στην κοινωνική δημιουργία, τη συνεργασία και το διαμοιρασμό πληροφορίας ανάμεσα στους χρήστες οι οποίοι μπορούν, παράλληλα με τη βελτίωση των υποδομών πρόσβασης στο διαδίκτυο, ολοένα και ευκολότερα να διαχειρίζονται περιεχόμενο σε ιστοσελίδες και να αλληλεπιδρούν.

<Το κοινωνικό διαδίκτυο ως μέσο αλληλεπίδρασης, ως ο νέος δημόσιος χώρος που μπορεί να δώσει ξανά ζωή στον ρημαγμένο παλιό/>

Το κοινωνικό διαδίκτυο μετουσίωσε τους απλούς χρήστες –τους καταναλωτές της πληροφορίας– σε παραγωγούς, σε διανομείς, σε δημιουργούς, σε ομότιμους πολίτες. Το Ελεύθερο Λογισμικό / Λογισμικό Ανοικτού Κώδικα και η ελεύθερη εγκυκλοπαίδεια Wikipedia αποτελούν δύο αντιπροσωπευτικά παραδείγματα ομότιμης παραγωγής που παράγουν αξία χρήσης και πλεόνασμα ελευθερίας.

<Το κοινωνικό διαδίκτυο ως η μαμή του ομότιμου πολίτη/>

Το κοινωνικό διαδίκτυο μετουσίωσε τους απλούς χρήστες –τους καταναλωτές της πληροφορίας– σε παραγωγούς, σε διανομείς, σε μη αμειβόμενους εργάτες. Το Facebook είναι ένα αντιπροσωπευτικό παράδειγμα των ιδιόκτητων πλατφόρμων που μπορεί να οδηγήσουν σε επικίνδυνα μονοπώλια της πληροφορίας. Το κοινωνικό διαδίκτυο ως η μαμή της εκμετάλλευσης της πληροφορίας.

<Η πληροφορία ως το πετρέλαιο του 21ου αιώνα/>

04. ΙΔΙΟΚΤΗΤΕΣ ΠΛΑΤΦΟΡΜΕΣ

Μιλώντας γενικά, υπάρχουν πέντε είδη χρηστών στον κόσμο του διαδικτύου.

Ο επαγγελματίας, ο οποίος είναι ένας προχωρημένος χρήστης και λαμβάνει μέρος στην παραγωγή πληροφορίας υποκινούμενος κυρίως από χρηματικά οφέλη.

Ο ερασιτέχνης, ο οποίος παίζει πολύ σημαντικό ρόλο στην παραγωγή πληροφορίας που λαμβάνει χώρα στο κοινωνικό διαδίκτυο και συμμετέχει υποκινούμενος από εσωτερικά κίνητρα όπως είναι η αναγνώριση, η επικοινωνία, η δημιουργία και ο ρομαντισμός.

Ο τελικός χρήστης, ο οποίος δε συμμετέχει στην παραγωγή πληροφορίας, αλλά περιορίζεται στο να καταναλώνει αποκλειστικά αγαθά παραγωγής άλλων.

Ο χάκερ –ή χακτιβιστής– ο οποίος έχει κάποια κοινά χαρακτηριστικά με τον επαγγελματία (βαθιά και εξειδικευμένη γνώση), αλλά και τον ερασιτέχνη (παρόμοια κίνητρα).

Και ο κακοπροαίρετος χάκερ –ή κράκερ– του οποίου οι προθέσεις είναι εγκληματικής φύσης.

Στα πρώτα χρόνια του διαδικτύου, οι ερασιτέχνες χρήστες, δηλαδή όσοι ήθελαν να συμμετέχουν στην παραγωγή πληροφορίας αλλά υστερούσαν σε τεχνική γνώση, δεν είχαν ενεργό ρόλο. Αυτό συνέβαινε λόγω τόσο των

αργών διαδικτυακών συνδέσεων, όσο και των πολύπλοκων τεχνολογικών εργαλείων της πρώιμης μορφής του διαδικτύου.

<Η τάξη των ερασιτεχνών αναδύεται με τον ερχομό του κοινωνικού διαδικτύου, όταν ο ερασιτέχνης αρχίζει να ελέγχει περισσότερο τα μέσα παραγωγής/>

Στο λαβύρινθο του πρώιμου διαδικτύου υπήρχε ένας πληθυσμός σε πλεόνασμα που ήθελε να συμμετέχει στην παραγωγή. Το κοινωνικό διαδίκτυο ήρθε να απλοποιήσει τα μέσα παραγωγής και να δώσει την ευκαιρία στους ερασιτέχνες να δημιουργήσουν. Οι ερασιτέχνες –μια νέα εργατική τάξη– οργανωμένοι σε διαδικτυακές πλατφόρμες παράγουν, ενώ οι πλατφόρμες απλοποιούνται κάνοντας ευκολότερη τη συμμετοχή όλο και περισσότερων ερασιτεχνών στην παραγωγή πληροφορίας.

<Με τον ερχομό του κοινωνικού διαδικτύου η εκμετάλλευση της συλλογικής νοημοσύνης και δημιουργικότητας αναγεννήθηκε, είτε αυτό αφορά μονοπωλιακά συμφέροντα, είτε τη χειραφέτηση του ανθρώπου/>

Οι ερασιτέχνες, που βρίσκονται στον πυρήνα της παραγωγής πληροφορίας στο κοινωνικό διαδίκτυο, εξαρτώνται από τους ιδιοκτήτες των μονοπωλιακών πλατφόρμων (κυρίως Facebook, Google, Yahoo!), όπως και οι ιδιοκτήτες εξαρτώνται από τους ερασιτέχνες. Αυτό δεν σημαίνει ότι ένας χάκερ ή ένας επαγγελματίας δεν χρησιμοποιεί τέτοιες πλατφόρμες προσθέτοντας αξία σε αυτές. Ωστόσο, είναι οι ερασιτέχνες που ήρθαν στο προσκήνιο όταν άρχισαν να ελέγχουν τα μέσα παραγωγής. Οι ιδιοκτήτες των πλατφόρμων μπορούν να θεωρηθούν ως οι καπιταλιστές της παραγωγής πληροφορίας στο κοινωνικό διαδίκτυο, οι οποίοι φαίνεται να αποποιούνται τη συσσώρευση πληροφορίας μέσω παρωχημένων αδειών περιοριστικών πνευματικών δικαιωμάτων. Αντ' αυτού, δημιουργούν εργαλεία που διευκολύνουν τη συμμετοχή και το μοίρασμα της πληροφορίας. Οι καπιταλιστές της πλατφόρμας, ή αλλιώς «δικτυοκράτες», ενσωματώνουν στις πλατφόρμες τους ανοικτά και κλειστά χαρακτηριστικά ώστε να

διασφαλίσουν τον έλεγχο και το κέρδος.

<«Μοιραστείτε τα πάντα και ευτυχίστε!» φωνάζουν οι δικτυοκράτες στους ερασιτέχνες. Και ο πολιτισμός του like φαίνεται να αναδύεται. Κάνω και δέχομαι like, άρα υπάρχω/>

Στην παραγωγή πληροφορίας των ιδιόκτητων πλατφόρμων φαίνεται να υπάρχουν δύο κύριοι τύποι οικονομίας: η οικονομία της συσσώρευσης και η οικονομία της εργολαβίας του πλήθους (crowdsourcing). Στις οικονομίες της συσσώρευσης, όπως το Facebook, το YouTube ή το MySpace, οι χρήστες μοιράζονται πληροφορίες (βίντεο, μουσική, κείμενα, προσωπικά δεδομένα). Ταυτόχρονα, οι δικτυοκράτες πωλούν τη συσσωρευμένη προσοχή του κοινού –ως αποτέλεσμα της μεγάλης επισκεψιμότητας και του χρόνου που ξοδεύουν οι χρήστες σε μια τέτοια πλατφόρμα– στους διφημιζόμενους.

Επίσης, πλατφόρμες όπως το Flickr εισπράττουν κέρδη όχι μόνο από τις διαφημίσεις, αλλά και μέσω του αποκαλούμενου «μοντέλου φρίμιουμ» (freemium model). Δηλαδή οι χρήστες, οι οποίοι μοιράζονται τις δημιουργίες τους μέσα από μια δημοφιλή ιδιόκτητη πλατφόρμα, επιθυμούν περισσότερες υπηρεσίες από αυτή και πληρώνουν συνδρομή ώστε να μπορούν να διατηρήσουν “επαγγελματικό” ή VIP λογαριασμό. Αλλά ακόμη και εδώ η συσσώρευση της προσοχής των χρηστών, με άλλα λόγια η μεγάλη επισκεψιμότητα, είναι προϋπόθεση για τη βιωσιμότητα ενός επιχειρηματικού μοντέλου φρίμιουμ. Για παράδειγμα, οι επί πληρωμή χρήστες της πλατφόρμας του Flickr συμμετέχουν σε μια διαδικτυακή κοινότητα που συμπεριλαμβάνει εκατομμύρια χρήστες με ενδιαφέρον για τη φωτογραφία. Ακόμη και η μηχανή αναζήτησης της Google αντλεί το ανταγωνιστικό της πλεονέκτημα από την ικανότητά της να εκμεταλλεύεται το αχανές περιεχόμενο που δημιουργείται από τους χρήστες, καθώς ο αλγόριθμός της βασίζεται στους συνδέσμους που μοιράζονται οι χρήστες προς κάποια συγκεκριμένη ιστοσελίδα. Και όπως το Flickr, έτσι και η Google κερδίζει χρήματα όχι μόνο από τη διαφήμιση, αλλά και από το μοντέλο φρίμιουμ (πωλώντας ειδικές υπηρεσίες σε επιχειρήσεις). Ακόμη και οι δεκάδες πλατφόρμες με πορνογραφικό περιεχόμενο, όπως το

Youporn ή το Redtube, ακολουθούν παρόμοια επιχειρηματικά μοντέλα όπως το Youtube ή το Facebook:

<Μοιραστείτε, σκουπίστε, τελειώσατε. Ή και αντίστροφα/>

Οι δικτυοκράτες θέλουν να μάθουν τα πάντα για το χρήστη ώστε να αυξήσουν τις πιθανότητες η στοχευμένη διαφήμιση να έχει αποτέλεσμα και απόδοση. Άρα πρώτο τους μέλημα είναι η συσσώρευση της προσωπικής πληροφορίας: τι μουσική ακούς, τι ταινίες βλέπεις, τι πολιτικό προσανατολισμό έχεις, τι ζώδιο είσαι, πότε έχεις γενέθλια, τι φοράς στις αποκριές, τι φοράς στο σχολείο, τι άρωμα φοράς (δε φοράς; να φορέσεις!). Δεύτερο μέλημά τους είναι ο περιορισμός του χρήστη σε ένα κλειστό οικοσύστημα. Δηλαδή να τον κρατήσουν όσο μπορούν περισσότερο στην πλατφόρμα: του προβάλλουν αυτά που θέλει να δει, να ακούσει, να μάθει, να αγοράσει.

<Ο πολιτισμός του like κάνει το δυσάρεστο, αόρατο/>

Ένας ψεύτικος κόσμος κατασκευασμένος από τα γνωστά, από αυτά που ήδη ξέρεις, ήδη πιστεύεις ή ήδη σου αρέσουν και ίσως επιθυμήσεις. Η διαφορετικότητα πρέπει να εξαφανιστεί, η διαφωνία το ίδιο, όπως και ο διάλογος. Περισσότερο στοχευμένες διαφημίσεις, περισσότερος χρόνος στην πλατφόρμα –ένας κόσμος αρεστός–, περισσότερα κλικ, περισσότερα κέρδη. Στην οικονομία της συσσώρευσης, όπως και σε κάθε καπιταλιστική οικονομία, για τους δικτυοκράτες το κίνητρο δεν είναι απλώς το κέρδος, η πορεία δεν είναι απλώς το κέρδος, ο προορισμός δεν είναι απλώς το κέρδος. Η βαρύτητα δίνεται στη μεγιστοποίησή του.

<Και το κεφάλαιο θα κάνει τα πάντα για να μεγαλώσει, μέχρι να σκάσει. Και τότε δεν θα έχει like/>

Οι οικονομίες της εργολαβίας του πλήθους δε διαφέρουν πολύ από τις

οικονομίες της συσσώρευσης, καθώς οι χρήστες μοιράζονται και εδώ πληροφορίες. Ένα παράδειγμα, ανάμεσα στις εκατοντάδες διαφορετικές περιπτώσεις, αποτελεί η επιχείρηση 99designs, η οποία μέσω της πλατφόρμας της καλεί τους πελάτες να δηλώσουν το σχέδιο που χρειάζονται (ας υποθέσουμε ένα λογότυπο) και την επιθυμητή τιμή αγοράς του. Τότε σχεδιαστές, επαγγελματίες και μη, καταθέτουν τις προτάσεις τους, ενώ οι χρήστες βαθμολογούν και σχολιάζουν το εκάστοτε σχέδιο βοηθώντας τους σχεδιαστές να το βελτιώσουν. Έπειτα από κάποιο συγκεκριμένο χρονικό διάστημα γίνεται η επιλογή του σχεδίου και η 99designs παρακρατά ένα ποσοστό επί της συνολικής αμοιβής.

Οι όροι στις πλατφόρμες υπεργολαβίας είναι ξεκάθαροι και πολλές φορές ο αποδέκτης/χρήστης της πληροφορίας είναι η ίδια η επιχείρηση, όπως για παράδειγμα στην περίπτωση του κολοσσού Procter & Gamble για τα προϊόντα Pringles και Crest. Η πλατφόρμα της Innocentive, την οποία έχει χρησιμοποιήσει κατά καιρούς και η Procter & Gamble, παρέχει υπηρεσίες υπεργολαβίας του πλήθους σε επιχειρήσεις, οργανώσεις ή κυβερνήσεις, οι οποίες δηλώνουν τις προδιαγραφές του υπό ανάθεση έργου στην πλατφόρμα μαζί με το σχετικό έπαθλο. Ακολούθως, καλούνται οι χρήστες να συνεισφέρουν πληροφορία. Το κέρδος, συνεπώς, βρίσκεται στην ίδια την πληροφορία και όχι στη συσσωρευμένη προσοχή και τη διαφήμιση. Η επιχείρηση έχει ανάγκη από ιδέες, προτάσεις, λύσεις και καλεί το πλήθος να τη βοηθήσει. Το τυράκι: το χρηματικό κέρδος, κάποιο υλικό βραβείο ή ακόμη και η πίστη, η προσήλωση ή η αγάπη για την εταιρεία. Φυσικά, μπορεί να υπάρχει και η ευχαρίστηση της δημιουργίας όπως και η ανάγκη για αναγνώριση.

Οι ιδιόκτητες πλατφόρμες –το φαντεζί εργοστάσιο των δικτυοκρατών– είναι συνήθως επικίνδυνες για να τους εμπιστευόμαστε την πληροφορία οι χρήστες, λόγω της κερδοσκοπικής τους φύσης. Στις πλατφόρμες υπεργολαβίας του πλήθους, ωστόσο, τα πράγματα είναι λιγότερο επικίνδυνα, καθώς πιο καθαρά: οι χρήστες παράγουν αξία για την επιχείρηση και ως αντάλλαγμα λαμβάνουν συγκεκριμένα βραβεία ή αμοιβές.

<Το κοινωνικό διαδίκτυο παρέχει δυνατότητες χειραφέτησης, αλλά και εκμετάλλευσης, και το πολιτικό καθήκον των χρηστών, είτε πρόκειται για ερασιτέχνες, επαγγελματίες ή χάκερ, είναι όπου μπορούν να αγκαλιάζουν

τις πρώτες έναντι των δευτέρων/>

Φαίνεται ότι από τη μία οι χρήστες παραδίνουν κάποια από τα δικαιώματά τους στους δικτυοκράτες, με αντάλλαγμα να έχουν την ευκαιρία για επικοινωνία, αλληλεπίδραση και δημιουργία. Από την άλλη, οι δικτυοκράτες στοχεύουν στη μέγιστη προσοχή και επισκεψιμότητα, μεγιστοποιώντας, έτσι, τα κέρδη τους. Αποτελεί αυτό ένα νέο κοινωνικό συμβόλαιο και είναι η βέλτιστη ισορροπία; *Ή μπορούν οι χρήστες και οι διαδικτυακές κοινότητες να κάνουν κάτι παραπάνω για έναν καλύτερο, πιο αυτόνομο και δημιουργικό ψηφιακό κόσμο;*

<Ερασιτέχνες, επαγγελματίες και χάκερ, κάποιοι ήδη το ξέρετε και συμμετέχετε, μα κάποιοι όχι: Ήρθε η ώρα του ομότιμου κινήματος!/>

05. ΟΜΟΤΙΜΕΣ ΠΛΑΤΦΟΡΜΕΣ

Στα μέσα της δεκαετίας του 1980 άρχισε να συμβαίνει κάτι ανεξήγητο για την κυρίαρχη οικονομική θεωρία, ιδιαίτερα έτσι όπως εξελίχθηκε. Αρχικά δεκάδες, αργότερα εκατοντάδες, ύστερα χιλιάδες και μέσα στις επόμενες δύο δεκαετίες εκατοντάδες χιλιάδες, άνθρωποι δημιούργησαν, και συνεχίζουν να δημιουργούν, Ελεύθερο Λογισμικό / Λογισμικό Ανοικτού Κώδικα (ΕΛ/ΛΑΚ). Το κοινωνικό διαδίκτυο, έτσι όπως το ξέρουμε σήμερα, δεν θα υπήρχε αν δεν υπήρχαν οι χιλιάδες εφαρμογές ΕΛ/ΛΑΚ (από το δημοφιλή διαδικτυακό εξυπηρετητή Apache και το λειτουργικό σύστημα Linux με τις εκατοντάδες εκδόσεις του, μέχρι τα ιστολόγια τύπου Wordpress και το φυλλομετρητή Mozilla Firefox) και το ΕΛ/ΛΑΚ, έτσι όπως το ξέρουμε σήμερα, δεν θα υπήρχε αν δεν υπήρχε το κοινωνικό διαδίκτυο.

<Το πινέλο που ζωγραφίζει το χέρι που το κρατάει/>

Το μοντέλο παραγωγής των εγχειρημάτων ΕΛ/ΛΑΚ μοιράζεται κοινά στοιχεία με αυτά άλλων προσπάθειών όπως είναι η ελεύθερη εγκυκλοπαίδεια Wikipedia, τα συστήματα ομότιμης διακίνησης πληροφορίας (π.χ. το PirateBay) και πλατφόρμες διάθεσης πληροφορίας όπως το Librivox (όπου κανείς μπορεί να βρει χιλιάδες ηχητικά βιβλία) ή το Internet Archive (βάση με νομίμως διαθέσιμα βίντεο, εικόνες, φωτογραφίες). Τα παραπάνω εγχειρήματα –και άλλα τόσα ικανά να γεμίσουν τόμεους ολόκληρους– αναπτύσσονται βασισμένα στη συνεργασία διασκορπισμένων διαδικτυακών κοινοτήτων από εθελοντές. Οι τελευταίοι οργανώνονται γύρω από ομότιμες πλατφόρμες, δηλαδή πλατφόρμες που δεν εξυπηρετούν ιδιωτικά συμφέροντα τα οποία στόχο έχουν τη μεγιστοποίηση του κέρδους.

Διαχειριστές των ομότιμων πλατφόρμων αποτελούν μη κερδοσκοπικά ιδρύματα, όπως το Wikimedia Foundation που υποστηρίζει τη Wikipedia και το εγχείρημα GNU που είναι μια πρωτοβουλία του Free Software Foundation. Στις ομότιμες πλατφόρμες, εν αντιθέσει με τις ιδιότητες, οι χρήστες συμμετέχουν συνειδητά με σκοπό την παραγωγή αξίας χρήσης για τη δημόσια σφαίρα. Συμμετέχουν σε κοινότητες με ισχυρότερους δεσμούς από αυτές των ιδιόκτητων πλατφόρμων. Για παράδειγμα κάποιος βγαίνει και λέει: «Τι καλά θα ήταν να είχαμε ένα πρόγραμμα που θα μετράει τα αστέρια. Εγώ έγραψα λίγο κώδικα και τον μοιράζομαι. Είναι κανένας εκεί έξω που του αρέσει η ιδέα μου, γιατί όλοι μαζί μπορούμε να τα καταφέρουμε καλύτερα από ό,τι εγώ μόνος μου;» Τότε σταδιακά σχηματίζεται μια κοινότητα από εθελοντές από όλον τον κόσμο γύρω από το εγχείρημα. Κάποιοι συνεισφέρουν κώδικα στην κατασκευή του προγράμματος, κάποιοι απλώς καταναλώνουν, κάποιοι το προωθούν, κάποιοι κάνουν όλα τα παραπάνω ή μερικά από αυτά. Τα κίνητρα είναι κυρίως μη οικονομικά, παρόμοια με αυτά των οικονομιών της συσσώρευσης, με μια μεγάλη διαφορά: Οι ομότιμοι μοιράζονται τις βασικές αρχές και αξίες ενός κοινού οράματος και συνειδητά συμμετέχουν σε συγκεκριμένες παραγωγικές διαδικασίες.

<Οι παραγωγικές διαδικασίες που λαμβάνουν χώρα στις ομότιμες πλατφόρμες περιγράφονται από τον όρο «ομότιμη παραγωγή»/>

Η ομότιμη παραγωγή είναι ένα πιο παραγωγικό σύστημα για τη δημιουργία πνευματικής αξίας από αυτό της ελεύθερης αγοράς ή του γραφειοκρατικού κράτους. Παράγει πλεόνασμα ελευθερίας καθώς υποκινείται από τις υψηλότερες ανάγκες του ανθρώπου για έκφραση, συνεργασία και επικοινωνία. Η ομότιμη παραγωγή ανατρέπει την κυρίαρχη πίστη ότι ο άνθρωπος, ως ορθολογικό ον, προσπαθεί αποκλειστικά για τη μεγιστοποίηση του προσωπικού του χρηματικού κέρδους. Στις ομότιμες πλατφόρμες εκατοντάδες χιλιάδες χρήστες –οι ομότιμοι– συνεργάζονται, συνεισφέροντας ο καθένας κάτι από τις δυνατότητές τους προς έναν κοινό στόχο. Το αποτέλεσμα αυτής της προσπάθειας ανήκει στη δημόσια σφαίρα και διατίθεται ελεύθερα πίσω στην κοινότητα και σε όλον τον κόσμο. Η ομότιμη παραγωγή δεν είναι ένα τυχαίο γεγονός μέσα στην ιστορική συγκυρία. Πολλές πτυχές της ανθρώπινης έκφρασης πάντοτε διέπονταν από το πνεύμα του εθελοντισμού και της συνεργασίας και η ομότιμη παραγωγή μας δείχνει ξεκάθαρα:

<Οι κυρίαρχες θεωρίες υπάρχουν για να ανατρέπονται/>

Με τους όρους του νεοφιλελευθερισμού, αυτό που συμβαίνει στις ομότιμες πλατφόρμες θα μπορούσε να ερμηνευθεί ως εξής: οι άνθρωποι είναι ελεύθεροι να δημιουργήσουν, να συνεισφέρουν ή να λάβουν αυτό που επιθυμούν ακολουθώντας τις εσωτερικές τους ανάγκες, με ένα αόρατο χέρι να φέρνει κοντά σε ένα κοινό πεδίο όλα τα παραπάνω στοιχεία, απουσία κάποιου μηχανισμού δημιουργίας χρηματικού κέρδους. Σε αντίθεση με τις αγορές, το ιερό δισκοπότηρο της σύγχρονης οικονομικής αντίληψης, στην ομότιμη παραγωγή η κατανομή των πηγών και των αγαθών δεν γίνεται μέσα από τους μηχανισμούς των τιμών, αλλά υβριδικές μορφές διακυβέρνησης εφαρμόζονται και αυτό που παράγεται δεν είναι χρηματικό κέρδος, αλλά αξία χρήσης.

<Αποξένωση, ανταγωνισμός και αένας κυνηγητός του χρήματος από τη μία –επικοινωνία, συνεργασία και ασίγηστο πάθος για δημιουργία από την άλλη. Αντί να μαζεύουν τα χρήματα που γλιστρούν από τις τσέπες των καπιταλιστών ενώ αυτοί χορεύουν, οι ομότιμοι στήνουν το δικό τους χορό/>

Η αφθονία των πόρων αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για να είναι βιώσιμο ένα εγχείρημα ομότιμης παραγωγής. Η αφθονία αποτελεί τη φυσική κατάσταση της πληροφορίας σε αντίθεση με την επικρατούσα αντίληψη περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Η πνευματική ιδιοκτησία, με τη μορφή αυστηρών αδειών πνευματικών δικαιωμάτων ή πατεντών, συνεχώς προσπαθεί να δημιουργήσει τεχνητές καταστάσεις σπανιότητας ώστε να κερδοσκοπήσει. Η πληροφορία, δηλαδή τα δεδομένα, ο πολιτισμός και η γνώση, γεννιέται ελεύθερη και επιτρέπει στον καθένα να τη χρησιμοποιήσει δημιουργώντας κάτι νέο. Έχει μηδενικό κόστος αναπαραγωγής και η δημόσια χρήση της αυξάνει την ίδια της την αξία. Από την άλλη, η πνευματική ιδιοκτησία με τη σημερινή της μορφή είναι ένα συρματόπλεγμα που, αντί να προστατεύει, χαράζει τη σάρκα της πληροφορίας, δημιουργεί μονοπωλιακές καταστάσεις και γίνεται ολοένα και πιο επικίνδυνη για την ελεύθερη έκφραση, την καινοτομία, τον πολιτισμό, την κοινωνία.

<Όπως το κεφάλαιο προσπαθεί να τιμολογήσει ακόμη και το νερό που πίνουμε δημιουργώντας τεχνητές σπανιότητες, έτσι κάνει και με τη γνώση, έτσι θα έκανε αν μπορούσε ακόμη και με την ίδια τη γλώσσα/>

Η ανεμπόδιστη δημιουργική συνεργασία ανάμεσα στις διαδικτυακές κοινωνότητες αποτελεί θεμέλιο λίθο της ομότιμης παραγωγής, η οποία έχει εφεύρει νέους θεσμοθετημένους τρόπους διαμοιρασμού της αξίας που παράγεται, όπως οι άδειες Κοινών Δημιουργημάτων (Creative Commons), οι άδειες Γενικής Δημόσιας Χρήσης (General Public Licenses) ή οι άδειες BSD (Berkeley Software Distribution). Αυτές οι νέες μορφές ιδιοκτησίας επιτρέπουν την κοινωνική αναπαραγωγή των ομότιμων εγχειρημάτων, όντας πιο διανεμημένες και συμμετοχικές από την κρατική και την ιδιωτική ιδιοκτησία.

<Με την ομότιμη παραγωγή, αναδύθηκε η «ομότιμη ιδιοκτησία» δίνοντας νέο νόημα στην ιδέα της κοινοκτημοσύνης/>

Η ομότιμη ιδιοκτησία διαφέρει ριζικά από την κρατική ιδιοκτησία (λαν-

θασμένα γνωστή και ως δημόσια), καθώς σε αυτήν το κράτος διαχειρίζεται έναν πόρο εκ μέρους των πολιτών –όχι οι ίδιοι οι πολίτες. Επίσης, διαφέρει και από την ιδιωτική όπου ο ιδιώτης (είτε πρόκειται για φυσικό, είτε για νομικό πρόσωπο) αποκλείει την κοινή χρήση του πόρου. Στην ομότιμη ιδιοκτησία, όμως, οι πολίτες διαχειρίζονται άμεσα και αυτόνομα τον εκάστοτε πόρο:

<Συνεισφέρω τον κώδικά μου και μου ανήκει το πρόγραμμα. Συνεισφέρω τη λέξη μου και μου ανήκει το κείμενο. Το πρόγραμμα και το κείμενο που ανήκει και σε εσένα, είτε έχεις συνεισφέρει, είτε όχι/>

Η κατάσταση αφθονίας μέσα στην οποία τα ομότιμα έργα δημιουργούνται, αναπαράγονται και εξελίσσονται, οδηγεί σε νέες μορφές οργάνωσης, διακυβέρνησης και διαχείρισης. Η δημιουργική διαδικασία είναι συνεχής: δεν υπάρχει ποτέ τελικό προϊόν, ο κάθε χρήστης έχει τη δυνατότητα να συνεχίσει να το εξελίξει.

Επομένως, αν η ομότιμη παραγωγή περιγράφει τις διαδικασίες που λαμβάνουν χώρα στην παραγωγή πληροφορίας διαδικτυακών, εθελοντικών κοινοτήτων, τότε η «ομότιμη διακυβέρνηση» περιγράφει τον τρόπο με τον οποίο η ομότιμη παραγωγή οργανώνεται. Η ομότιμη διακυβέρνηση αποτελεί ένα συμμετοχικό, από τα κάτω, τρόπο λήψης αποφάσεων, όπου οι αποφάσεις είναι αποτέλεσμα ελεύθερου διαλόγου και συνεργασίας μεταξύ των ομότιμων πολιτών. Στις ομότιμες κοινότητες η συμμετοχή είναι ανοιχτή για όλους και η επικοινωνία ανεμπόδιστη, χωρίς γεωγραφικά σύνορα, πολλές φορές ασύγχρονη ανάμεσα στα μέλη (email, δημοσιεύσεις σε φόρουμ, συζητήσεις σε wiki ιστοσελίδες).

Ως κυρίαρχη δομή εμφανίζεται η δικτυακή, καταργώντας τις τυπικές ιεραρχίες και αναδεικνύοντας κάτι νέο: τις «ετεραρχίες». Στις ετεραρχίες υπάρχουν πολλά μέλη τα οποία μπορεί να δουλεύουν ταυτοχρόνως σε διαφορετικές, ίσως και εντελώς αντίθετες, κατευθύνσεις έχοντας ποικίλες αποστολές να εκτελέσουν. Υπάρχει αυτοοργάνωση, αυτοδιάθεση και οριζόντια διασύνδεση όλων των μερών ενός ομότιμου εγχειρήματος και, ενώ ο καθένας είναι ελεύθερος να συνεισφέρει στο βαθμό που μπορεί (και αν επιθυμεί να αποχωρήσει), υπάρχουν συγκεκριμένα κριτήρια αξιολό-

γησης των συνεισφορών από την κοινότητα. Η διατήρηση σε υψηλό επίπεδο της ποιότητας των πληροφοριών που συνεισφέρει το κάθε μέλος, αποτελεί βασικό μέλημα της κοινότητας μιας ομότιμης προσπάθειας. Η αυθόρμητη ιεραρχία είναι χαρακτηριστικό της ετεραρχίας όταν ένας από τους ηγέτες του εγχειρήματος καλείται να λάβει μια καθοριστική απόφαση για το μέλλον. Η εξουσία του ηγέτη, αυτού του καλοκάγαθου δικτάτορα, πηγάζει από το καθήκον τού να υπηρετήσει την κοινότητα και από την έως τότε προσφορά του (καλοκάγαθοι δικτάτορες θεωρούνται ο Linus Torvalds στο εγχείρημα Linux ή ο Jimmy Wales στη Wikipedia). Αν η εξουσία τού δικτάτορα γίνει κακοπροαίρετη, τότε θα προκληθεί μαζική έξοδος των μελών του εγχειρήματος. Και οι τελευταίοι έχουν τα μέσα να προχωρήσουν στη δική τους νέα ομότιμη προσπάθεια με τους δικούς τους κανόνες.

<Διαφθορά, δολοπλοκίες, κρυμμένες ιεραρχίες και συμφωνίες στα κρυφά δηλητηριάζουν τα ομότιμα έργα όταν χάνεται ο θεμέλιος λίθος της ομότιμης διακυβέρνησης: η αφθονία/>

Η ομότιμη διακυβέρνηση δεν ήρθε να αντικαταστήσει την ελεύθερη αγορά ή τη δημοκρατία. Ήρθε να δουλέψει καλύτερα εκεί όπου υπάρχει αφθονία πόρων. Όταν η αφθονία αντικαθίσταται από τη σπανιότητα, τότε εξουσιαστικές δομές αναδύονται και η ομότιμη διακυβέρνηση δεν λειτουργεί ομαλά.

Η ιστορία διδάσκει ότι η εξουσία βασίζεται εν μέρει στην κατασκευή της σπανιότητας. Η ομότιμη παραγωγή καταδεικνύει ότι η φαντασία του πλήθους γίνεται απρόβλεπτη, όταν ο συλλογικός νους που βρίσκεται σε αφθονία (δηλαδή η πλεονάζουσα δημιουργικότητα των ανθρώπων) έχει πρόσβαση στις πηγές (δηλαδή την πληροφορία) και στα εργαλεία (τις τεχνολογίες πληροφορικής και επικοινωνίας).

Η ομότιμη διακυβέρνηση, μια ετεραρχική, υβριδική, ατελής μορφή οργάνωσης και συντονισμού, εξελίσσεται συνεχώς καταφέροντας για την ώρα να καθιστά εξαιρετικά πολύπλοκα συστήματα βιώσιμα, λειτουργικά και παραγωγικά. Η ομότιμη παραγωγή, η ομότιμη ιδιοκτησία και η ομότιμη διακυβέρνηση αποτελούν θεμέλιους λίθους μια νέας, εναλλακτι-

κής μορφής πολιτισμού, που για την ώρα παρατηρούμε να αναπτύσσεται στην παραγωγή της πληροφορίας υποστηριζόμενη από το κοινωνικό διαδίκτυο. Αναδύεται στη συγκεκριμένη χρονική συγκυρία διότι το πλήθος για πρώτη φορά έχει τόσο άμεση πρόσβαση και τέτοιο έλεγχο στα εργαλεία παραγωγής –στις περισσότερες περιπτώσεις την ελεύθερη πληροφορία, το δικό τους ηλεκτρονικό υπολογιστή και την τεχνολογική δυνατότητα της ομότιμης δικτύωσης που δεν ανακατευθύνεται ιεραρχικά μέσα από προκαθορισμένους υποχρεωτικούς κόμβους.

<Ποιος θα μπορούσε να φανταστεί ότι τέτοιος χείμαρρος γνώσης θα ήταν καρπός τόσο μικρών, ανεπαίσθητων σταγόνων/>

<Και μετά τη βροχή, τι;/>

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ
Η ΥΠΟΣΧΕΣΗ ΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝ

Πώς μπορεί να συστηματοποιηθεί ο λόγος (discourse) σχετικά με αυτό το νέο που αναδύεται, δίνοντας έτσι ένα νόημα, κατασκευάζοντας μια πολιτική ατζέντα και ένα όραμα για ένα πλήθος που δημιουργεί, για ένα πλήθος που θέλει την αλλαγή, για ένα πλήθος που ζει την αλλαγή; Με άλλα λόγια, τι είναι αυτό –εργαλείο και τέλος (σκοπός)– που μπορεί να δώσει ελπίδα για έναν καλύτερο κόσμο;

<Ήρθε η ώρα να εγκαταλείψουμε την αναποτελεσματική αντικαπιταλιστική ρητορική χάριν μιας μετακαπιταλιστικής δημιουργικής συνεργίας. Μέχρι στιγμής σε τόσα είχαμε πιστέψει που τα βλέπαμε μόνο στη θεωρία. Εδώ όμως μιλάει η πράξη. Ας πιστέψουμε στην υπόσχεση των Κοινών!/>

Τα Κοινά (Commons, κοινά αγαθά) είναι μια πολύ παλιά ιδέα η οποία αναγεννάται σήμερα μέσα από το ομότιμο κίνημα. Από τη μία, ο αέρας, η γη, το νερό ή ο ουρανός αποτελούν Κοινά που δεν έχουν δημιουργηθεί από τον άνθρωπο, αλλά από τη φύση. Αγαθά που κληρονομήσαμε και καθήκον μας είναι να παραδώσουμε αναλλοίωτα, αν όχι αναβαθμισμένα, στις επόμενες γενιές. Τα φυσικά Κοινά είναι περιορισμένα, αλλά ο σύγχρονος καπιταλισμός τα αντιμετωπίζει λες και βρίσκονται σε αφθονία. Από την άλλη, η γλώσσα, οι επιστήμες ή η λαϊκή τέχνη και παράδοση είναι ανθρώπινα δημιουργήματα που εντάσσονται στη σφαίρα των Κοινών και βρίσκονται όντως σε αφθονία. Οι άνθρωποι είναι επομένως ελεύθεροι να τα διαχειριστούν είτε ως τελικοί καταναλωτές, είτε ως εργαλεία για να παραγάγουν κάτι νέο. Τελικά αυτό που δημιουργείται από την ομότιμη παραγωγή, κυβερνάται από μηχανισμούς ομότιμης διακυβέρνησης και διακινείται μέσω νομικών εργαλείων ομότιμης ιδιοκτησίας, είναι τα Κοινά της πληροφορίας.

<Τα πληροφοριακά Κοινά/>

Τα πληροφοριακά Κοινά αποτελούν αγαθά τα οποία παράγονται από μια κοινότητα και ο διαμοιρασμός τους στη δημόσια σφαίρα γίνεται υπό τους όρους που έχει θέσει η ίδια κοινότητα. Ο όρος «πληροφοριακά Κοινά»

εκφράζει τις βαθιές, ουσιώδεις ομοιότητες ανάμεσα σε όλους αυτούς τους τρόπους ομότιμης συνεργασίας και βοηθά να τονιστούν οι κοινωνικές δυναμικές τους, καθιστώντας τες ως υπολογίσιμες δυνάμεις στη σύγχρονη οικονομία.

Εν αντιθέσει με τα υλικά Κοινά τα οποία δεν υπάρχουν σε αφθονία και η κατάχρηση τους οδηγεί στην «τραγωδία των Κοινών», δημιουργώντας την αναγκαιότητα για περιορισμό και έλεγχο της χρήσης τους, τέτοια προβλήματα δεν υπάρχουν στον κόσμο της πληροφορίας όπου η χρήση μιας επιπλέον «μονάδας» πληροφορίας δεν αποκλείει τη χρήση της από άλλους. Έτσι στα πληροφοριακά Κοινά βρίσκει εφαρμογή η παλιά μαρξιστική συμβουλή: από τον καθένα σύμφωνα με τις δυνατότητές του, στον καθένα σύμφωνα με τις ανάγκες του.

Όσο περισσότερο χρησιμοποιούνται, τόσο μεγαλύτερη αξία αποκτούν και τόσο πιο ωφέλιμα για το κοινωνικό σύνολο γίνονται. Σήμερα η σφαίρα των Κοινών της πληροφορίας περιλαμβάνει τον κόσμο των επιστημών, του λογισμικού και της εκπαίδευσης και φτάνει μέχρι τη μουσική, τη λογοτεχνία, το σχέδιο και τη φωτογραφία. Τα πληροφοριακά Κοινά, που πρέπει να αντιμετωπίζονται ως ξεχωριστός τομέας οικονομικής ανάπτυξης, αλλά και ανάπτυξης σχέσεων ανάμεσα σε ανθρώπους, ανταγωνίζονται αλλά και αλληλοσυμπληρώνουν τις αγορές και το κράτος, όντας ένα πεδίο κοινωνικής συνεργασίας, αυτοδιάθεσης και αυτοοργάνωσης.

Κατά μία έννοια η σφαίρα των Κοινών αποτελεί ανανεωμένη έκφραση της «κοινωνίας των πολιτών» με πολύ διαφορετικές, όμως, δυνατότητες. Αυτές οι δυνατότητες, έχοντας βεβαίως αρκετά μειονεκτήματα που χρίζουν βελτίωσης μέσα από συνεχή πειραματισμό, είναι ικανές να διαπεράσουν κράτη και αγορές, επανακαθορίζοντας τους ρόλους όλων των παικτών της οικονομίας. Οι ομότιμες δράσεις ξεκίνησαν με το ΕΛ/ΛΑΚ, αλλά πλέον έχουν εξαπλωθεί σχεδόν σε κάθε τομέα της ανθρώπινης έκφρασης και δραστηριότητας. Σε κάποιους τομείς, όπως είναι η οικονομία της πληροφορίας όπου η πληροφορία είναι μέσο, πόρος αλλά και τελικό προϊόν, τα ομότιμα εγχειρήματα έχουν πετύχει να φτάσουν σε αρκετά ώριμο επίπεδο. Τόσο ώριμο που πλέον οι ομότιμοι έχουν συνείδηση του ρόλου τους μέσα στο ιστορικό γίνεσθαι και αγωνίζονται για την επίτευξη συγκεκριμένων πολιτικών στόχων, πέραν αυτών του εκάστοτε ομότιμου εγχειρήματος στο οποίο συμμετέχουν. Η εξουσία δεν είναι αυτοσκο-

πός, δεν είναι καν σκοπός. Στο ομότιμο κίνημα οι εναλλακτικές κτίζονται από τα μέσα με αναζωογονημένες πνοές από τα έξω.

<Πρώτον: ο αγώνας για την ελευθερία της πληροφορίας/>

Ποτέ έως τώρα στην ιστορία τόσο λίγοι δεν κατείχαν αποκλειστικά τόσο πολλή πληροφορία. Τα αυστηρά περιοριστικά πνευματικά δικαιώματα και οι πατέντες ανανεώνονται συνεχώς, φυλακίζοντας όλο και περισσότερη πληροφορία. Ενώ ο καπιταλισμός στα φυσικά Κοινά το σπάνιο το κάνει να μοιάζει άφθονο, στα πληροφοριακά το άφθονο το μετατρέπει σε σπάνιο. Αν αυτή η πολιτική συνεχιστεί, τότε τα τραγούδια του Έλβις Πρίσλεϋ ή τα πρώιμα έργα της Disney ποτέ δεν θα γίνουν μέρος της δημόσιας σφαίρας, όπως έγιναν τα έργα του Μότσαρτ και του Σαίξπηρ.

<Οι κερδοσκόποι βρικόλακες ρουφούν όση περισσότερη πληροφορία μπορούν!/>

Λένε ότι έτσι διατηρείται το απαραίτητο κίνητρο για τον άνθρωπο ώστε να παράγει πληροφορία και καινοτομία: «Αν δεν υπήρχαν αυτά τα περιοριστικά νομικά εργαλεία, τότε δεν θα υπήρχε η δυνατότητα κέρδους από την εκμετάλλευση, άρα και κίνητρο για την εν γένει δημιουργία της πληροφορίας».

<Μα δεν βλέπουν το πλήθος που παράγει γνώση και πολιτισμό μακριά από τις αναθυμιάσεις της μεγιστοποίησης του χρηματικού κέρδους;/>

Η δημιουργία κέρδους, φυσικά, συνεισφέρει στη βιωσιμότητα των ομότιμων εγχειρημάτων: στην πιο ώριμη, μέχρι στιγμής, ομότιμη περίπτωση, αυτή του ΕΛ/ΛΑΚ, βλέπουμε να αναπτύσσονται παράπλευρες οικονομίες που δημιουργούν χρηματικά κέρδη (π.χ. υπηρεσίες παραμετροποίησης εφαρμογών ΕΛ/ΛΑΚ για λογαριασμό τρίτων), τα οποία καθιστούν τα ομότιμα εγχειρήματα βιώσιμα και ικανά να συνεχίζουν να παράγουν αξία

χρήσης.

<Άλλο όμως δημιουργία κέρδους και άλλο η μεγιστοποίηση αυτού. Η δεύτερη γεννάει συμπεριφορές ασυδοσίας/>

Η προστασία και η ενδυνάμωση των Κοινών της πληροφορίας έναντι της κερδοσκοπικής εκμετάλλευσης είναι ουσιώδεις διαδικασίες στο κτίσιμο ενός ομότιμου κόσμου. Χαρακτηριστικό παράδειγμα τέτοιας εκμετάλλευσης αποτελεί η περίπτωση της Disney η οποία έχει αντλήσει πληροφορίες από τη δημόσια σφαίρα, όπως είναι ο Ηρακλής από την ελληνική μυθολογία ή το παραμύθι του Πινόκιο, χωρίς να επιστρέψει έστω ένα δείγμα συνεισφοράς. Επιπλέον, αν κάποιος χωρίς να καταβάλει δικαιώματα στην εταιρεία χρησιμοποιήσει τη συγκεκριμένη φιγούρα του Πινόκιο ή του Ηρακλή, ακόμη και για μη κερδοσκοπικούς σκοπούς, θα έχει σοβαρά προβλήματα με το νόμο. Ακούγεται δίκαιη η λογική αυτή;

Ο αγώνας για τη θεσμοθέτηση της σφαίρας των Κοινών και ενάντια τέτοιων μορφών εκμετάλλευσης αποτελεί καθήκον των ομότιμων πολιτών. Επίσης, ο αγώνας για την ελευθερία της πληροφορίας εκφράζεται μέσα από τα κινήματα για ανοικτή πρόσβαση στην επιστημονική γνώση (π.χ. οι εκατοντάδες, πλέον, επιστημονικές επιθεωρήσεις με ελεύθερο περιεχόμενο) και στη δημόσια πληροφορία (π.χ. ο αγώνας πολιτών για την απελευθέρωση του ψηφιακού αρχείου της ΕΡΤ). Η περίπτωση της ομότιμης πλατφόρμας Τήλαφος (Tilaphos) στην Ελλάδα ήταν χαρακτηριστικό παράδειγμα όπου οι πολίτες πήραν την κατάσταση στα χέρια τους και, έχοντας ως αίτημα την ελεύθερη διάθεση της δημόσιας πληροφορίας, προχώρησαν μόνοι τους στη δημιουργία πολύτιμων βάσεων δεδομένων σχετικά με τα καμένα δάση. Επιπροσθέτως, το πρόσφατο εγχείρημα «Μνημεία υπό Απειλή» (The MuA Project) το οποίο χρησιμοποιώντας ομότιμα πρότυπα οργάνωσης καταγράφει, με την εθελοντική συμμετοχή πολιτών, τα αρχαία μνημεία που βρίσκονται υπό απειλή, δημιουργώντας έτσι ακόμη ένα πολύτιμο κοινό αγαθό.

<Η πληροφορία όντας ελεύθερη αυξάνει την αξία της: η πληροφορία όχι μόνο ως τελικό αγαθό, αλλά και ως μέσο παραγωγής. Δεύτερον: ο αγώ-

νας για τη διανομή των μέσων παραγωγής/>

Η ομότιμη, βασισμένη στα Κοινά, παραγωγή είναι αποτέλεσμα της ευρείας διανομής των μέσων παραγωγής και ανθίζει οπουδήποτε υπάρχει αφθονία πόρων, καταφέροντας να είναι πιο παραγωγική από τα κυρίαρχα, παραδοσιακά μοντέλα παραγωγής πληροφορίας. Συνεπώς, απαραίτητη προϋπόθεση για την περαιτέρω ανάπτυξη και ενδυνάμωση των ομότιμων πρακτικών αποτελεί η πρόσβαση στα υλικά και άυλα μέσα παραγωγής. Αρχίζοντας από τα δεύτερα, όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, η ελεύθερη πρόσβαση στην πληροφορία είναι πρωταρχικής σημασίας. Πέραν τούτου, η πρόσβαση στο διαδίκτυο και στα σύγχρονα μέσα επικοινωνίας είναι επίσης απαραίτητη προϋπόθεση. Το διαδίκτυο είναι κατά τέτοιο τρόπο σχεδιασμένο ώστε να επιτρέπει σε όλα τα σημεία (χρήστες) την αυτόνομη συμμετοχή χωρίς τη διαμεσολάβηση υποχρεωτικών κόμβων. Επιπροσθέτως, τεχνολογίες διανεμημένης διασύνδεσης τύπου mesh βοηθούν στο στήσιμο περισσότερο αυτόνομων δικτύων χωρίς προηγούμενη υποδομή. Το κίνημα του «Ανοικτού Ραδιοφάσματος» (Open Spectrum Movement), που σκοπό έχει την ανεμπόδιστη χρήση του φάσματος συχνοτήτων, το οποίο είναι ένα κοινό αγαθό, ή το κίνημα «Κοινοτικό Wi-fi» (Community Wi-Fi movement), που προσπαθεί να διευκολύνει την πρόσβαση στο διαδίκτυο και σε άλλα αυτόνομα, εναλλακτικά δίκτυα επικοινωνίας και διασύνδεσης, αποτελούν εκφράσεις αυτού του αγώνα.

Το λογισμικό είναι άλλο ένα απαραίτητο εργαλείο για τη λειτουργία και επέκταση της ομότιμης παραγωγής, κάτι που μέσα από τα εκατοντάδες εγχειρήματα ΕΛ/ΛΑΚ γίνεται διαθέσιμο σε όλους. Το ΕΛ/ΛΑΚ αποτελεί αποτέλεσμα ομότιμης συνεργασίας αλλά και καταλύτης αυτής, καθώς εργαλεία ΕΛ/ΛΑΚ (από το λειτουργικό σύστημα ενός υπολογιστή μέχρι τις τεχνολογίες κοινωνικού διαδικτύου wiki) αποτελούν τα μέσα παραγωγής που θα παράξουν νέο ΕΛ/ΛΑΚ ή κάποιο άλλο κοινό αγαθό. Ακόμη, η προώθηση και εξέλιξη των νομικών εργαλείων ομότιμης ιδιοκτησίας είναι μέρος του αγώνα για μια ισχυρότερη σφαίρα των Κοινών και επέκταση της ομότιμης παραγωγής. Η Γενική Άδεια Δημόσιας Χρήσης (GPL), η οποία απαγορεύει την ιδιωτικοποίηση του πηγαίου κώδικα, και κάποιες άδειες Κοινών Δημιουργημάτων (CC), για παράδειγμα, αποτελούν στην

ουσία κι αυτές μέσα παραγωγής με τα οποία η παραγόμενη πληροφορία επανεπενδύεται στα Κοινά.

Με λίγα λόγια, η πρόσβαση στην πληροφορία, στο διαδίκτυο, σε άλλα αυτόνομα μέσα επικοινωνίας και διασύνδεσης, στο λογισμικό και στα νομικά εργαλεία ομότιμης ιδιοκτησίας αποτελούν προϋποθέσεις για την ενδυνάμωση της σφαίρας των Κοινών και συνεπώς στόχοι πλουραλιστικών, πολιτικής σημασίας, αγώνων. Ωστόσο, είναι αδύνατο να μιλάμε για όλα αυτά αν δεν υπάρχει πρόσβαση στους υπολογιστές και σε άλλες τέτοιες συσκευές που αποτελούν το βασικότερο υλικό μέσο παραγωγής.

<Τα υλικά μέσα παραγωγής είναι το σταθερό κεφάλαιο της ομότιμης παραγωγής. Χαμηλότερες τιμές απόκτησής του, μεγαλύτερη πρόσβαση και τα βαμπίρ αν θέλουν να επιβιώσουν πρέπει επείγοντως να αλλάξουν διατροφικές συνήθειες/>

Σήμερα, αν και για το μεγαλύτερο κομμάτι του ανεπτυγμένου κόσμου η κατοχή τουλάχιστον ενός ηλεκτρονικού υπολογιστή είναι αυτονόητη, δεν ισχύει το ίδιο για όλους. Προσπάθειες σαν την πρωτοβουλία «ένας υπολογιστής για κάθε παιδί» (One Laptop Per Child, OLPC), από το Τεχνολογικό Πανεπιστήμιο της Μασσαχουσέτης και υποστηριζόμενο από εκατοντάδες κοινότητες εθελοντών, έχουν ως στόχο την ευρεία διανομή και την διαπαιδαγώγηση σχετικά με ένα απαραίτητο εργαλείο για τον πολίτη του 21^{ου} αιώνα. Η ανεύρεση του απαραίτητου χρηματικού κεφαλαίου για την έναρξη ομότιμων επιχειρημάτων, αν και χαμηλό συγκριτικά με το απαραίτητο κεφάλαιο έναρξης παρόμοιων βιομηχανικού τύπου επιχειρημάτων, δεν είναι πάντοτε εύκολη. Μπορεί να προέρχεται από ίδια κεφάλαια, επιδοτήσεις, χορηγίες ή και ομότιμη χρηματοδότηση (δωρεές από πολίτες με αντάλλαγμα, για παράδειγμα, ένα μπλουζάκι με το λογότυπο του επιχειρήματος ή απλώς την ηθική ικανοποίηση της προσφοράς).

Επιπροσθέτως, πλατφόρμες όπως το Prosper ή το Zora εγκαινιάζουν μια άλλη μορφή ομότιμης χρηματοδότησης και, παραβλέποντας τον παραδοσιακό τραπεζικό μηχανισμό, δίνουν τη δυνατότητα σε πολίτες ανεπτυγμένων χωρών να δανείζουν μικροποσά (συγκριτικά με το συνολικό τους εισόδημα) σε πολίτες του αναπτυσσόμενου κόσμου, με σκοπό τη μι-

κρής κλίμακας επιχειρηματική επένδυση. Έτσι λοιπόν δημιουργούν μια κατάσταση συνεργίας, δηλαδή κέρδος και για τις δύο πλευρές.

Μια οικογένεια στην Ουγκάντα (αν και φτωχή χώρα, η πρόσβαση των κατοίκων στο διαδίκτυο είναι αρκετά διαδεδομένη) θέλει ένα μικρό ποσό για τον ανεπτυγμένο κόσμο, σημαντικό, όμως, για το αναπτυσσόμενο, π.χ. 500 δολάρια, για την ανάπτυξη της φάρμας της. Η οικογένεια δημοσιοποιεί το αίτημά της σε μία πλατφόρμα ομότιμης χρηματοδότησης μέσω της οποίας αναζητά πιστωτές, οι οποίοι με μικροδάνεια (20 δολαρίων) χρηματοδοτούν και μένουν ενημερωμένοι για την ανάπτυξη της φάρμας μέσω του διαδικτύου. Οι διαδικασίες με τις οποίες διαμορφώνεται το επιτόκιο και το ποσοστό ρίσκου για την κάθε επένδυση διαφέρει από πλατφόρμα σε πλατφόρμα. Ο πιστωτής μπορεί να εξασφαλίσει κέρδος επενδύοντας μικροποσά σε πολλά εγχειρήματα και επιχειρηματικές προτάσεις, περιορίζοντας έτσι σημαντικά το ρίσκο του. Ο δανειζόμενος από την άλλη πετυχαίνει δάνεια με πολύ ευνοϊκότερους όρους από αυτούς των τραπεζών. Αν και υπάρχουν διάφορες απόψεις υπέρ και κατά αυτού του τύπου της ομότιμης χρηματοδότησης όπως εφαρμόζεται σήμερα, είναι πολύ πιθανό ότι παρόμοιες πρακτικές βιώσιμης, ομότιμης χρηματοδότησης να διαδραματίζουν όλο και σημαντικότερο ρόλο στις οικονομίες του μέλλοντος.

Αξίζει, ακόμη, να αναφερθούμε στο πειραματικό ψηφιακό νόμισμα Bitcoin το οποίο κάνει δυνατές τις άμεσες πληρωμές στον οποιοδήποτε, οπουδήποτε στον κόσμο. Χρησιμοποιεί την ομότιμη τεχνολογία και, βασισμένο σε λογισμικό ΕΛ/ΛΑΚ, διαχειρίζεται τις συναλλαγές ενώ δημιουργεί χρήμα χωρίς καμιά κεντρική εξουσία αλλά μέσω συλλογικής συνεργασίας. Επίσης, η ομότιμη παραγωγή και διανομή ενέργειας, βασισμένη στις εναλλακτικές πηγές, αποτελεί άλλον έναν αναδυόμενο τομέα οικονομίας με αρκετούς, ωστόσο, υλικούς περιορισμούς τη δεδομένη χρονική στιγμή.

Ένα παράδειγμα ομότιμης παραγωγής ενέργειας είναι τα αυτόνομα συστήματα ανανεώσιμων πηγών ενέργειας για οικιακές εφαρμογές, που προωθούνται κι από την πρωτοβουλία «Νέα Γουινέα» η οποία ξεκίνησε το 2009 στην Αθήνα. Τα αυτόνομα συστήματα είναι συστήματα τοπικής παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας μικρής κλίμακας που δεν είναι συνδεδεμένα στο κεντρικό δίκτυο διανομής και παράγουν ενέργεια από ανα-

νεώσιμες πηγές όπως ο ήλιος, το νερό και ο αέρας. Ο σχεδιασμός αυτών των συστημάτων είναι προϊόν ομότιμης παραγωγής, όπως για παράδειγμα η οργάνωση ONAWI η οποία αναπτύσσει σχέδια ανεμογεννητριών, μέσω ομότιμων διαδικασιών.

Το υψηλό χρηματικό κεφάλαιο εκκίνησης καθιστά ακόμη την ομότιμη παραγωγή ενέργειας μεγάλης κλίμακας, πεδίο δραστηριότητας για λίγους, περιορίζοντας την ομότιμη φύση της. Γίνεται εμφανές ότι οι ομότιμοι πολίτες πρέπει ακόμη να πειραματιστούν αρκετά με εναλλακτικούς κλάδους οικονομίας όπως η ομότιμη παραγωγή ενέργειας και η ομότιμη χρηματοδότηση. Οι παραπάνω κλάδοι για την ώρα βρίσκονται σε αρχικό, πειραματικό στάδιο περιορίζοντας τη θεωρητική τεκμηρίωσή τους σε ανιχνευτικό επίπεδο. Καταλύτη, ωστόσο, στην επέκταση της ομότιμης παραγωγής στον υλικό κόσμο, προβλέπεται να αποτελέσει η τρισδιάστατη εκτύπωση.

<Κάποιοι είπαν «ποτέ μην κρίνεις ένα αντικείμενο από το πώς είναι, αλλά φαντάσου τι μπορεί να γίνει»/>

Κάποιοι σχεδιάζουν αντικείμενα (από τους κρίκους της κουρτίνας μέχρι ποδήλατα, τρακτέρ, ρομπότ και ανεμογεννήτριες) χρησιμοποιώντας εργαλεία ΕΛ/ΛΑΚ και τα διαθέτουν ελεύθερα στο διαδίκτυο· κάποιοι χακάρον και τροποποιούν ήδη υπάρχοντα σχέδια αναβαθμίζοντάς τα ή απλώς προσαρμόζοντάς τα στις δικές τους ανάγκες· κάποιοι δίνουν σε αυτά τα σχέδια υλική υπόσταση χρησιμοποιώντας τρισδιάστατους εκτυπωτές χαμηλού κόστους και ανοικτού κώδικα οι περισσότεροι, όπως οι εκτυπωτές MakerBot ή Ultimaker, ο Model 1 Fabber που χρησιμοποιείται από την πρωτοβουλία Fab@Home ή ο εκτυπωτής RepRap που μπορεί να αναπαράξει ένα μεγάλο μέρος του εαυτού του. Η τρισδιάστατη εκτύπωση αποτελεί αποτέλεσμα της εντυπωσιακής εξέλιξης, τις τελευταίες δεκαετίες, τριών αλληλένδετων τεχνολογικών κλάδων: αυτόν της πληροφορικής (σε επίπεδο λογισμικού), της νανοτεχνολογίας (υλικά που χρησιμοποιούνται για την κατασκευή των εκτυπωτών, αλλά και για τη διαδικασία της εκτύπωσης) και της μηχανικής (σε επίπεδο σχεδιασμού και υλοποίησης). Ίσως ακούγονται πολύ μελλοντολογικά όλα αυτά, αλλά δεν είναι

τόσο. Πρώτον, διότι τα βλέπουμε να συμβαίνουν γύρω μας έστω σε αρχικό, πειραματικό στάδιο και δεύτερον, διότι για χιλιετίες –πριν την έλευση του βιομηχανικού καπιταλισμού– συνέβαιναν με μια διαφορετική μορφή. Οι άνθρωποι πριν τη μαζική, εργοστασιακή παραγωγή, συνήθιζαν να σχεδιάζουν και να παράγουν πολλά από τα εργαλεία και τα προϊόντα τους συλλογικά. Σήμερα, λοιπόν, βλέπουμε αυτό το είδος της κοινωνικής παραγωγής να αναγεννιέται μέσα σε ένα ομότιμο, βασισμένο στα Κοινά, πλαίσιο. Πρωτοβουλίες και εγχειρήματα όπως τα Fab Labs ή τα εκατοντάδες ανά τον κόσμο Hackerspaces παρέχουν τη γνώση και την υποδομή για πειραματισμό με πρακτικές ομότιμης παραγωγής στον υλικό κόσμο. Η πτώση του κόστους, αλλά και η αύξηση της αποδοτικότητας και της αποτελεσματικότητας των τρισδιάστατων εκτυπωτών, θα σημάνει την ευρεία διαθεσιμότητά τους, που με τη σειρά της ανοίγει νέους ορίζοντες για την ομότιμη παραγωγή στον υλικό κόσμο. Για παράδειγμα, φανταστείτε κάποιος να κατεβάξει ελεύθερα τα σχέδια –προϊόντα συνεργατικής παραγωγής– των μερών μιας ανεμογεννήτριας από ομότιμες πλατφόρμες, και στη συνέχεια μέσω προγραμμάτων ΕΛ/ΛΑΚ και ομότιμα σχεδιασμένων τρισδιάστατων εκτυπωτών, να εκτυπώνει μια ανεμογεννήτρια για την παραγωγή ενέργειας σε μικρή ή και μεγάλη κλίμακα.

<Το πλήθος χακάρει την πληροφορία, τροποποιεί την πληροφορία, μοιράζεται την πληροφορία, ξαναχακάρει, ξανατροποποιεί, ξαναμοιράζεται, κ.ο.κ., και σε λίγο ίσως είναι σε θέση να παράγει προϊόντα, ομότιμα σχεδιασμένα, με υλική υπόσταση. Και τι καταλαβαίνει κανείς έπειτα από όλα αυτά; Ότι το μέλλον είναι περισσότερο πιθανό να το δημιουργήσεις από ό,τι να το προβλέψεις/>

Ο στόχος του Ομότιμου Μανιφέστου δεν είναι να πει πώς θα γίνει τι, ούτε να σκώσει διδακτικά το δάχτυλο δείχνοντας συγκεκριμένα μονοπάτια και διαδρομές –τα σανδάλια του σοφού δεν έχουν χώρο σε μια πανδαισία δημιουργίας. Το παρελθόν μάς έχει διδάξει ότι δεν υπάρχουν οδηγίες χρήσης για την αλλαγή. Ποιος μπορεί εξάλλου να τα βάλει με τη φαντασία του πλήθους και τους αναπάντεχους τρόπους που συνεχώς εφευρίσκει ώστε να δημιουργεί ρήγματα στον παλιό κόσμο, μέσα από τα οποία

αναδύεται ο νέος; Το πλήθος φαίνεται να μην χτυπάει τις γροθιές του στο κέλυφος του γερασμένου καπιταλισμού περιμένοντας να του έρθουν τα κομμάτια στο κεφάλι, αλλά μέσω της ομότιμης παραγωγής βάζει θεμέλια για έναν νέο, πλουραλιστικό, εναλλακτικό κόσμο βασισμένο στη διαφορετικότητα.

<Ο πολιορκητικός κριός του πλήθους είναι τα Κοινά της Πληροφορίας/>

```

File View Scrollback Bookmarks Settings Help
96 files checked 0% done
g ./arch/arm/common/gic.c...
g ./arch/arm/common/gic.c: CONFIG_SMP...
96 files checked 0% done
g ./arch/arm/common/icst307.c...
96 files checked 0% done
g ./arch/arm/common/icst525.c...
96 files checked 0% done
g ./arch/arm/common/it8152.c...
96 files checked 0% done
g ./arch/arm/common/locomo.c...
/arm/common/locomo.c:171]: (style) The scope of the variable i can be reduced
/arm/common/locomo.c:266]: (style) The scope of the variable i can be reduced
/arm/common/locomo.c:401]: (style) The scope of the variable i can be reduced
g ./arch/arm/common/locomo.c: CONFIG_PM...
96 files checked 0% done
g ./arch/arm/common/sal111.c...
/arm/common/sal111.c:797]: (style) struct or union member 'sal111_save_data::skcr'
/arm/common/sal111.c:798]: (style) struct or union member 'sal111_save_data::skpcr'
/arm/common/sal111.c:799]: (style) struct or union member 'sal111_save_data::skcdr'
/arm/common/sal111.c:800]: (style) struct or union member 'sal111_save_data::skaud'
/arm/common/sal111.c:801]: (style) struct or union member 'sal111_save_data::skpwm'
/arm/common/sal111.c:802]: (style) struct or union member 'sal111_save_data::skpwm'
/arm/common/sal111.c:807]: (style) struct or union member 'sal111_save_data::intpo'
/arm/common/sal111.c:808]: (style) struct or union member 'sal111_save_data::intpo'
/arm/common/sal111.c:809]: (style) struct or union member 'sal111_save_data::inten'
/arm/common/sal111.c:810]: (style) struct or union member 'sal111_save_data::inten'
/arm/common/sal111.c:811]: (style) struct or union member 'sal111_save_data::wakep'
/arm/common/sal111.c:812]: (style) struct or union member 'sal111_save_data::wakep'
/arm/common/sal111.c:813]: (style) struct or union member 'sal111_save_data::wakee'
/arm/common/sal111.c:814]: (style) struct or union member 'sal111_save_data::wakee'
g ./arch/arm/common/sal111.c: CONFIG_ARCH_SA1100...
g ./arch/arm/common/sal111.c: CONFIG_DMABOUNCE...
g ./arch/arm/common/sal111.c: CONFIG_PM...
96 files checked 0% done
g ./arch/arm/common/scoop.c...
/arm/common/scoop.c:179]: (style) Variable 'temp' is assigned a value that is never
/arm/common/scoop.c:184]: (style) The scope of the variable temp can be reduced
/arm/common/scoop.c:248]: (style) The scope of the variable ret can be reduced
/arm/common/scoop.c:40]: (style) struct or union member 'scoop_dev::scoop_gpwr' is
g ./arch/arm/common/scoop.c: CONFIG_PM...
96 files checked 0% done
g ./arch/arm/common/sharpsl_param.c...
g ./arch/arm/common/sharpsl_param.c: CONFIG_ARCH_SA1100...
96 files checked 0% done
g ./arch/arm/common/time-acorn.c...
96 files checked 1% done
g ./arch/arm/common/uengine.c...
g ./arch/arm/common/uengine.c: CONFIG_ARCH_IXP2000...
g ./arch/arm/common/uengine.c: CONFIG_ARCH_IXP23XX...
96 files checked 1% done
g ./arch/arm/common/via82c505.c...
96 files checked 1% done
g ./arch/arm/common/vic.c...
g ./arch/arm/common/vic.c: CONFIG_PM...
96 files checked 1% done
g ./arch/arm/kernel/armksyms.c...
g ./arch/arm/kernel/armksyms.c: CONFIG_AEABI...
g ./arch/arm/kernel/armksyms.c: CONFIG_FUNCTION_TRACER...
g ./arch/arm/kernel/armksyms.c: CONFIG_MMU...

```

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ
ΟΥΤΟΠΙΑ

Αν η σφαίρα των Κοινών αποτελεί τον πολιορκητικό κριό του πλήθους τότε η Ουτοπία είναι η κρυμμένη πριγκίπισσα, την ομορφιά της οποίας ποθεί το πλήθος να δει –οι άνθρωποι κάνουν πολλές υποθέσεις για το πώς μοιάζει, αλλά όλοι συμφωνούν ότι υπάρχει. Και όταν τελικά πέσει η πύλη του κάστρου, η Ουτοπία θα έχει φύγει κάπου μακρύτερα, σε ομορφότερα κάστρα, περιτριγυρισμένη από μεγαλύτερες και δυνατότερες πόρτες η μοίρα των οποίων, όμως, είναι πάντα να σπάνε. Αντί επιλόγου, λοιπόν, ένα «ποίημα» για την Ουτοπία η οποία πάντοτε αποτελούσε αναπόσπαστο κομμάτι της εξέλιξης και της προόδου του ανθρώπινου είδους μέσα στην ιστορία. Αναζητήστε στο διαδίκτυο το βίντεο του παρακάτω κειμένου με τον τίτλο “P2P και Ουτοπία”.

<Εν αρχή ήταν ο ανοικτός κώδικας/
η ανάδυση των Κοινών και της ομότιμη παραγωγής/
ο σχεδιασμός και δημιουργία του λογισμικού/
η παραγωγή πολιτισμού>
<Το δικό μου πράττειν είναι μέρος μιας νέας μορφής κοινωνικής δημιουργίας/
πέρα από την οργανωμένη εργασία/
πέρα από ιεραρχίες/
πέρα από κέντρα αποφάσεων/
πέρα από ανταγωνιστικές σχέσεις παραγωγής/
πέρα από την αποκλειστική ιδιοκτησία/
είναι το διανεμημένο πράττειν/
η διανεμημένη δημιουργικότητα, η κοινωνική έμπνευση και καινοτομία/
το πράττειν των άλλων είναι προϋπόθεση του δικού μου πράττειν/
επανήλθε στις ρίζες του, καθώς είναι εγγενώς συλλογικό, κοινωνικό, ορχηστρικό>
<Ο ανοικτός κώδικας έφερε τον ανοικτό σχεδιασμό στη δημιουργία υλικών προϊόντων και συστημάτων/
για την τεχνολογία, τη μηχανική και άλλες επιστήμες/
προς μια παγκόσμια, συνεργατική, βιώσιμη παραγωγή/
παραγωγή σχέσεων, παραγωγή πολιτισμού και γνώσης/
παραγωγή ελπίδας/>

παραγωγή ελευθερίας>

<Ο ανοικτός κώδικας έφερε τον ανοικτό σχεδιασμό πολιτισμού>

<Εν αρχή η ελευθερία είναι ανάγκη, αίσθημα, έμπνευση/

που ύστερα γίνεται έννοια και λέξη/

που προϋποθέτει σχεδιασμό και δημιουργία/

αέναη προσπάθεια για εμπλουτισμό και βελτίωση της λέξης/

το πράττειν είναι όμως εγγενώς συλλογικό και διανεμημένο/

συνεπώς η λέξη και η έννοια οφείλει να είναι προϊόν συλλογικής και δι-
ανεμημένης εργασίας/

εθελοντικής εργασίας/

αλλιώς θα είναι αλλοτριωμένη δημιουργία>

<Ο ανοικτός σχεδιασμός θα είναι μέρος των Κοινών/

κοινός μας πλούτος, κοινή μας παραγωγή, κοινό μας πράττειν/

και ίσως τότε η δημοκρατία να βρει την ουσία της/

να γίνει μέσο για τον ανοικτό σχεδιασμό των οικονομιών και των κοινω-
νιών/

τον αέναο, συλλογικό σχεδιασμό αυτών/

πέρα από ιεραρχίες/

πέρα από κέντρα αποφάσεων>

<Ω ναι, βλέπω τη μέρα αυτή να έρχεται/

τη μέρα του ανοικτού κώδικα, του ανοικτού σχεδιασμού των πολιτισμών/
την βλέπω να βρίσκεται στην αγκαλιά της Ουτοπίας>

<Μα μην ανησυχείς, δεν ήρθε το τέλος της ιστορίας! Η πρόοδος των πο-
λιτισμών δεν είναι άλλωστε η συνειδητοποίηση της Ουτοπίας;>

<Μπορούμε να κάνουμε τον κόσμο κόλαση και το κάνουμε/

μπορούμε όμως να τον μεταμορφώσουμε και στο αντίθετο...

ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Δυστυχώς, για την ώρα, η σχετική βιβλιογραφία στα ελληνικά είναι αρκετά περιορισμένη. Το ίδρυμα για τις ομότιμες εναλλακτικές (P2P Foundation) έχει ξεκινήσει από το 2005 μια προσπάθεια μετάφρασης στην ελληνική γλώσσα θεμελιώδων ξενόγλωσσων κειμένων σχετικά με την ομότιμη προοπτική και τα Κοινά αλλά και συγγραφή νέων, πρωτότυπων απόψεων. Μπορείτε να επισκεφθείτε τις ιστοσελίδες του (ιστολόγιο και wiki σελίδα) ακολουθώντας τους παρακάτω συνδέσμους: bloggr.p2pfoundation.net και p2pfoundation.net/Greek_language.

Στην αγγλική βιβλιογραφία υπάρχουν πολλοί εξαιρετικοί τίτλοι όπως το “The Wealth of Networks” και το “The Penguin and the Leviathan” του Yochai Benkler ο οποίος είναι και ο πατέρας του όρου «ομότιμη παραγωγή»· το “Free Culture” του ανθρώπου πίσω από τις άδειες Κοινών Δημιουργημάτων (CC) Lawrence Lessig· το “Blogs, Wikipedia, Second Life, and Beyond” του Axel Bruns· το “The Success of Open Source” του Steven Weber· και φυσικά το ελεύθερα διαθέσιμο “P2P and Human Evolution” του ιδρυτή του ιδρύματος για τις ομότιμες εναλλακτικές (P2P Foundation) Michel Bauwens.

Πέρα από τα παραπάνω έργα, το παρόν βιβλίο βασίστηκε στη διδακτορική μου διατριβή “The Political Economy of Information Production in the Social Web: Towards a Partner State Approach”.

Όπως γίνεται σαφές και από τον τίτλο, αλλά και από τον πρόλογο, το βιβλίο που κρατάτε στα χέρια σας –ή διαβάζετε στις οθόνες του υπολογιστή σας– δεν πρέπει να διαβαστεί ως επιστημονικό κείμενο το οποίο ακολουθεί μια “αντικειμενική” μέθοδο (αλοιμόνο αν υπάρχουν γενικά αντικειμενικές μέθοδοι, αλλά αυτό είναι άλλη συζήτηση). Πρέπει να διαβαστεί, όπως μαρτυρά και ο τίτλος του, ως μανιφέστο: ένα κείμενο που σκοπό έχει να αφυπνίσει και να προκαλέσει τον αναγνώστη να χρησιμοποιήσει την κριτική του σκέψη αρχίζοντας την αναζήτηση της δικής του αλήθειας. Και, ποιος ξέρει, ίσως στο δρόμο συναντήσει και άλλους οι οποίοι μοιράζονται τις δικές τους αλήθειες και καταλήξουν να κρατάνε τον ίδιο πολιορκητικό κριό, καταλήξουν μέσα από τη διαφορετικότητά τους

να δημιουργήσουν ένα θαυμαστό αποτέλεσμα σαν ένα πλουραλιστικό ουράνιο τόξο.

Χωρίς τους μέντορές μου Michel Bauwens, Wolfgang Drechsler και Carlota Perez, τον συνοδοιπόρο στα ορόσημα ταξίδια Γιώργο Παπανικολάου, τους φίλους και συνεργάτες Γιάννη Πλιώτα, Ηλία Κατσούρα, Γιάννη Καρακατσανίδη, Άκη Βαΐου, Αριστοτέλη Καλύβα, Βασίλη Νιάρο, Γιάννη Φαρσάρη, Μιχάλη Φουντουκλή, Αντώνη Πολίτη, Γιώργο Δαφέρμο και την κοινότητα του hackerspace.gr, αυτό το έργο και άλλα τόσα δεν θα μπορούσαν να είχαν πραγματοποιηθεί.

Επίσης θα ήθελα να ευχαριστήσω το Τεχνολογικό Πανεπιστήμιο του Τάλιν για τη χρηματοδότηση της έρευνάς μου μέσω των προγραμμάτων SF 014006 “Challenges to State Modernization in 21st Century Europe” & ETF 8571 “Web 2.0 and Governance: Institutional and Normative Changes and Challenges”.

Μα τα ευχαριστώ εκείνα που δύσκολα βρίσκω κατάλληλες λέξεις να εκφράσω είναι για την οικογένειά μου.

Βασίλης Κωστάκης
Ιωάννινα, Μάιος 2012

encyclopedia supported by the
n collaboratively by volunteers
0 active contributors.^{[5][6]} As of
al reference work on the
rldwide.^{[7][11]} In 2011, Wikipedia

^[14] which is a portmanteau of
s departure from the expert-driven
ion in print media. In 2006, *Time*
people around the world, in
related to breaking news often

^{[21][22]} and the accuracy of
wed that the science articles
rs".^[24] *Britannica* replied that the

Wikipedia

WIKIPEDIA

The logo of Wikipedia, a globe featuring gly
from several writing systems

Screenshot

[sh

URL	wikipedia.org
Slogan	The Free Encyclopedia
Commercial?	No
Type of site	Internet encyclopedia
Registration	Optional (required only for certain tasks such as editing protected pages, creating pages or uploading files)
Available language(s)	275 active editions (285 in total)
Users	35,000,000 (total registered all editions) ^[1]
Content license	Creative Commons Attribution-Share-Alike 3.0 (most text also dual-licensed under GFDL)

Η έκδοση 1.0 του Ομότιμου Μανιφέστου γράφτηκε, διορθώθηκε και σελιδοποιήθηκε στα Γιάννενα. Τυπώθηκε για λογαριασμό των Βορειοδυτικών εκδόσεων στο τυπογραφείο Selector σε 190 αντίτυπα. Μόλις εξαντληθούν, θα τυπωθεί η έκδοση 2.0 με ανανεώσεις και διορθώσεις. Σκοπός είναι το βιβλίο να παραμένει πάντα επίκαιρο.

Επικοινωνήστε με τον συγγραφέα για παρατηρήσεις, σχόλια, κριτική και προτάσεις στο kostakis.b@gmail.com.

ΒΑΣΙΛΗΣ ΚΩΣΤΑΚΗΣ

ΤΟ ΟΜΟΤΙΜΟ ΜΑΝΙΦΕΣΤΟ

Πώς μπορούμε να αλλάξουμε τον κόσμο σήμερα;

Το Ομότιμο Μανιφέστο ισχυρίζεται ότι η αλλαγή συμβαίνει τώρα: Μια πανδαισία ομότιμης δημιουργίας αναδεικνύει νέους τρόπους παραγωγής, ιδιοκτησίας και διακυβέρνησης. Έρχεται να μας υπενθυμίσει ότι οι κυρίαρχες θεωρίες της οικονομίας υπάρχουν για να ανατρέπονται, καλώντας μας να συμμετέχουμε σε ένα κίνημα που δημιουργεί τον κόσμο που θέλει, μέσα στον κόσμο που θέλει να ξεπεράσει.

Γιατί είναι πολύ πιθανότερο κάποιος να (συν)δημιουργήσει το μέλλον, παρά να το προβλέψει.

ISBN: 978-960-9786-027